

КОНФЕРЕНЦІЯ

Судовий контроль належного врядування

у справах

про соціальний захист

Лариса Трофімова,

суддя Черкаського окружного

адміністративного суду,

кандидат юридичних наук, доцент, с.н.с.

Ефективне управління

- Ефективна демократія та належне врядування на всіх рівнях є важливими для запобігання конфліктам, сприяння стабільності, соціальному прогресу
- Особливості європейської цивілізації виявляються у системі цінностей, що створені європейськими націями і домінують сьогодні у цивілізованому світі
- Єврокомісією прийнято 25.07.2001 СОМ(2001) 428 Білу книгу «Європейське врядування», акцент на відповідальності національних адміністрацій та судів за впровадження норм законодавства ЄС та активну роль національних судів у контролі за дотриманням норм права

Впровадження «належного врядування»

- розвиває багатоаспектну взаємодію **влади і громадянського суспільства** у формуванні та реалізації публічної політики, наданні послуг, захисті прав і свобод людини, удосконаленні соціальної сфери
- Верховний Суд (№460/762/16-ц) зазначив: дотримання принципу належного врядування оцінюється одночасно з додержанням принципу пропорційності
- помилки під час впровадження європейських принципів «належного врядування» на практиці можуть призвести до дестабілізаційних процесів

КОНТРОЛЬ ЗА ВЛАДОЮ:

- внутрішній («контроль влади за владою»)
- зовнішній («контроль громадськості за владою»)

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ,

забезпечуючи законність державного управління, спрямований на:

- а) підтримання відповідності державно-управлінських рішень Конституції та іншим законодавчим актам України;
- б) забезпечення захисту прав і свобод суб'єктів управлінських правовідносин;
- в) ліквідацію випадків зловживання службовим становищем і перевищення владних повноважень;
- г) поновлення режиму законності у випадках його порушення незаконними діями чи бездіяльністю органів державного управління та посадових осіб [8, с. 133]

ст. 249 КАС України

- орган соцстрахування керується нормативно-правовими актами, що втратили чинність;
- окрема ухвала суду не була розглянута Мінсоцполітики України, проте за судовим запитом заступник Міністра висловлює неповагу до судового рішення;
- рішення суду виконано формально, заяви розглянуто з підстав, не передбачених Законом;
- виконавцем не було вжито жодних заходів передбачених законом; про необхідність роз'яснення відповідальним працівникам ДФС спеціального законодавства про сплату боргу (недоїмки);
- встановити та притягнути до дисциплінарної відповідальності посадових осіб, які допустили невиконання рішення суду;
- окрема ухвала з приводу невиплати пенсії (ЄДРСР).

окремі ухвали щодо виконання функції відправлення правосуддя:

- 41301553 – суду першої інстанції необхідно було роз'єднати позовні вимоги у самотійні провадження щодо статусу учасників війни та перебування на обліку;
- 86387570 – головою суду не проводиться контроль за дотриманням строків розгляду справи про виключення позивача із всіх видів забезпечення, а, відтак, і організація роботи суду знаходиться на неналежному рівні.

Не зловживання правом

- Верховний Суд у справах № 295/13613/16-а, № 819/1430/17, № 806/3099/17, № 802/1933/18-а зазначив, що
судовий контроль за виконанням рішення здійснюється у порядку КАС України, що не передбачає можливості подання окремого позову, предметом якого є спонукання відповідача до виконання судового рішення

Обговорення і удосконалення законодавства:

- Проект Конституційної комісії II Розділу Конституції України з пропозиціями, де пропонується

закріпити статтю 33-1
«право на належне
врядування» в Основному
Законі.

На думку вчених

- ключовим у розумінні поняття «суспільно необхідна інформація» є категорія **суспільного інтересу** [Посикалюк О. О. Суспільно необхідна інформація як межа здійснення та захисту особистих немайнових прав фізичних осіб. Університетські наукові записки. 2012. № 4 (44). С. 145–152, с. 146]
- **під суспільним інтересом** розуміється коло питань, які стосуються найрізноманітніших сфер суспільних відносин, що пов'язані із правом кожного на доступ до інформації, що **може визнаватись суспільно необхідною**, виходячи із судової практики, що склалась, а поширення суспільно необхідної інформації забезпечує дотримання та реалізацію конституційних прав і свобод людини на інформацію, та переважає право громадськості знати певну інформацію над потенційною шкодою від її поширення, якщо мета поширення такої інформації є легітимною, необхідною та доцільною в демократичному суспільстві [Маріц Д. Поняття «суспільний інтерес» в інформаційних правовідносинах. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 11. С. 145–170, с. 169]

перспектива подальших досліджень

- обґрунтування напрямів соціальної і фінансової політики в Україні у контексті макроекономічного регулювання розвитку суспільства,
- підвищення ефективності адміністративного судочинства у захисті соціально-економічних прав людини

Пленум ВАСУ 29.09.2016 № 10 «Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації»

- інформація може вважатись **суспільно необхідною**, якщо її поширення сприяє:
 - 1) дискусії з питань, що хвилюють **суспільство чи його частину**; необхідності роз'яснення питань, що важливі для актуальної суспільної дискусії;
 - 2) з'ясуванню та розумінню причин, що лежать в основі рішень, які приймає державний орган, орган місцевого самоврядування, його службова чи посадова особа;
 - 3) **посиленню підзвітності і підконтрольності влади суспільству** загалом, у тому числі шляхом забезпечення прозорості процесу підготовки і прийняття владних рішень;
 - 4) **дієвому контролю за надходженням та витрачанням публічних коштів**, розпорядженням державним або комунальним майном, розподіленням соціальних благ;
 - 5) **запобіганню розтраті, привласненню публічних коштів і майна**, запобіганню незаконному особистому збагаченню публічних службовців;

Пленум ВАСУ 29.09.2016 № 10 «Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації»

- інформація може вважатись **суспільно необхідною**, якщо її поширення сприяє:
 - 1) дискусії з питань, що хвилюють **суспільство чи його частину**; необхідності роз'яснення питань, що важливі для актуальної суспільної дискусії;
 - 2) з'ясуванню та розумінню причин, що лежать в основі рішень, які приймає державний орган, орган місцевого самоврядування, його службова чи посадова особа;
 - 3) **посиленню підзвітності і підконтрольності влади суспільству** загалом, у тому числі шляхом забезпечення прозорості процесу підготовки і прийняття владних рішень;
 - 4) **дієвому контролю за надходженням та витрачанням публічних коштів**, розпорядженням державним або комунальним майном, розподіленням соціальних благ;
 - 5) **запобіганню розтраті, привласненню публічних коштів і майна**, запобіганню незаконному особистому збагаченню публічних службовців;

- 6) захисту навколишнього середовища, виявленню завданої або можливої шкоди екології, обізнаності суспільства про справжній стан довкілля та чинники, які на нього впливають;
- 7) виявленню ризиків для здоров'я людей, для громадської безпеки і порядку, запобігання їм та їх наслідкам;
- 8) виявленню шкідливих для людини наслідків діяльності (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб;
- 9) **інформуванню про діяльність органів публічної влади** (державних органів, органів місцевого самоврядування), про їхні внутрішні правила, організацію роботи тощо;
- 10) **інформуванню про діяльність та поведінку публічних осіб**, тобто осіб, які обіймають посади публічної служби та/або користуються публічними ресурсами, а також, у ширшому значенні, осіб, які відіграють певну роль у громадському житті – в політиці, економіці, мистецтві, **соціальній сфері**, спорті чи у будь-якій іншій сфері;
- 11) **викриттю недоліків у діяльності органів публічної влади**, їхніх працівників;
- 12) **виявленню порушень прав людини, зловживання владою, корупційних правопорушень, неетичної поведінки публічних службовців, невиконання (чи неналежного, недбалого виконання) ними своїх обов'язків, дискримінації за будь-якою ознакою;**
- 13) інноваціям, науковим дослідженням;
- 14) економічному розвитку, підприємницькій діяльності, інвестиціям;
- 15) **виявленню фактів уведення громадськості в оману.**

ЄСПЛ про суспільний інтерес

- хоча правильне застосування законодавства незаперечно становить "суспільний інтерес", але, виходячи із обставин цієї справи, цей інтерес мав на меті порушення основних принципів правової певності та доступу до суду (Трегубенко проти України, заява 61333/00)
- поняття «суспільний інтерес» обов'язково має розширене тлумачення... Суд, вважаючи природним, що мають бути широкі межі розсуду, які надаються законодавцям для здійснення соціальної та економічної політики, поважає рішення законодавців стосовно того, що є «суспільний інтерес», коли ці рішення будуть засновані на розумних міркуваннях. Відчуження власності, яке здійснюється відповідно до законодавчої, соціальної, економічної політики чи з іншою метою, може відповідати «суспільним інтересам» навіть якщо суспільство в цілому безпосередньо не використовує цю відчужену власність або не володіє нею (James and others проти Сполученого Королівства 21.02.1986)

Використані джерела:

- 1. Віденська декларація та Програма дій Всесвітньої конференції з прав людини 25.06.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_504/print.
- 2. Досвід децентралізації у країнах Європи: зб. док. Пер. з іноз. мов / Заг. ред. В.Б. Гройсмана. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. 766 с.
- 3. Попович М. Європа як система цінностей. Вимір раціональності як чинник європейської інтеграції України. Київ : Наукова думка, 2014. С. 3-35.
- 4. Лопушняк Г.С. Теоретико-методологічні засади державної соціальної політики України. URL: <https://mydisser.com/ua/catalog/view/45/371/11231.html>;
<https://nbuv.gov.ua>
- 5. Реформа правосуддя та виконання рішень Європейського суду з прав людини: сучасний стан та довгострокові перспективи. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/165492-reforma-pravosudnya-ta-vikonannya-rishen-yevropeyskogo-sudu-z-prav-lyudini-suchasniy-stand-ta-dovgostrokovi-perspektivi>
- 6. Законопроект №2154 від 18.09.2019 про внесення змін до статті 249 КАС України включений 04.02.2020 485-IX до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання (надано 20.09.2019). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=66885
- 7. Валадес Д. Контроль над властью. – М.: Идея-Пресс, 2006. – 248 с.
- 8. Пронський Е., Колеснікова М. Організаційно-правові засади здійснення судового контролю в Україні. URL: http://vjhr.sk/archive/2016_2_2/22.pdf
- 9. Сасевич О. Судовий контроль як механізм підвищення ефективності судових рішень. URL: https://protocol.ua/ua/sudoviy_kontrol_yak_mehanizm_pidvishchennya_efektivnosti_sudovih_rishen/
- 10. Берназюк Я. Процесуальні засоби забезпечення реалізації конституційної гарантії обов'язковості судового рішення в адміністративному судочинстві. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/166108-protsesualni-zasobi-zabezpechennya-realizatsiyi-konstitutsiyanoi-garantiyi-obovyazkovosti-sudovogo-rishennya-v-administrativnomu-sudochinstvi>
- 11. Біла книга «Європейське врядування» прийнята Єврокомісією 25.07.2001 COM(2001) 428. URL: <https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2016/01/Bila-knyga-YEvropey-ske-vryaduvannya.pdf>; <http://upi.org.ua>
- 12. Давидюк О.О. Соціальна політика в умовах поглиблення соціальної нерівності в Україні; Центр перспект. соц. дослід. URL: <http://www.cpsr.org.ua/index.php?option>
- 13. Документ Саміту 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf
- 14. Шевчук Б. Європейські принципи належного врядування та реформа системи органів виконавчої влади в Україні. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik9/fail/Shevchuk_B.pdf
- 15. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/1>.
- 16. Проект Конституційної комісії II Розділу Конституції України з пропозиціями В.Речицького. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/versiya-proektu-konstytutsijnoi-komisiji-ii-rozdilu-konstytutsiji-z-propozytisyamy-vsevoloda-rechytyskoho-standom-na-17-lypnya-2015/>

ДЯКУЮ ЗА ВАШУ УВАГУ!

